

**Nebojša Todorović. *Politika Rusije na Zapadnom Balkanu*,
Luča – Disput, Zagreb, 2020. 140 str.**

Knjiga *Politika Rusije na Zapadnom Balkanu* bavi se mitom i stvarnošću propagiranog slavenskog bratstva, kroz analizu odnosa Rusije i Crne Gore. U dugoj povijesti odnosa između dviju država gotovo je uvijek prisutan ruski nacionalni interes, koji se mijenjao ovisno o povijesnim okolnostima i razdobljima u kojem su se države nalazile. Postoji mnogo čimbenika koji su utjecali, a i danas utječu na oblikovanje ruske politike prema Zapadnom Balkanu, i neki od njih opisani su u ovoj knjizi. Ti čimbenici utječaju objašnjavaju razloge za trasiranje pravaca ruske politike prema spomenutoj regiji.

Da bi se interesni i pragmatični odnos Rusije prema takozvanoj slavenskoj braći поближе opisao domaćoj čitalačkoj publici, knjiga je podijeljena u dvije cjeline koje se međusobno nadopunjuju čineći na taj način smisljeno i kompaktno štivo kadro postići tu namjeru. U prvom dijelu knjige analizirani su pojedini čimbenici kako bi se pomoću njih pronašli glavni trendovi ponašanja u politici Rusije prema Zapadnom Balkanu. Takvim analitičkim pristupom objašnjeno je na koji način Rusija upotrebljava svoj geografski položaj, ideologiju, religiju, povijest i ekonomiju u definiranju i oblikovanju svoje politike prema Crnoj Gori. Najočitiiji primjer ruske moći njezin je geografski položaj pa je autor na temelju klasika geopolitičke misli analizirao taj čimbenik koji daje jasniju sliku, ne samo ruskog interesa za zapadnobalkansku regiju, nego i odgovor na pitanje zašto Balkan često zovu „bure baruta.”

Upotreba jedne ekspanzionističke ideologije prema autoru je kontinuirani proces koji je trajno prisutan u ruskoj vanjskopolitičkoj misli, pri tom kroz stoljeća mijenjajući tek matricu: od panslavizma (19. stoljeće), preko komunizma (20. stoljeće) do novog ideološkog oblika pragmatičnog protuliberalizma (21. stoljeće). Religija je od izvanrednog značaja za definiranje tih odnosa jer je samo postavljenje (hirotonisanje) crnogorskih vladika u Rusiji imalo golem utjecaj na njihovo kasnije razumijevanje međunarodnih odnosa. U tom dijelu autor analizira jednog od najvažnijih kulturno-psiholoških temelja ruske ideje: Moskva – Treći Rim te njezin utjecaj kasnije na rusko razumijevanje svoje mesijanske/hegemonijske uloge u zaštiti pravoslavlja. Tri stotine godina odnosa Rusije sa Crnom Gorom čini povijesno bogato razdoblje iz kojeg je

jasno pokazano da se određeni procesi ponavljaju te su iz tog odnosa povremeno obje strane imale koristi.

U drugom dijelu knjige autor opisuje manifestacije te politike kroz konkretne akcije koje su se provodile u razdoblju nakon završetka Hladnog rata, kada je Crna Gora bila dio državne tvorevine sa Srbijom i u razdoblju nakon obnove njezine neovisnosti. Ta razdoblja obilježili su mandati Jeljcina i Putina i različiti pogledi na uspostavljeni posthladnoratovski poredak. Aktivnosti ruske politike prvenstveno prema Crnoj Gori došle su do izražaja najviše nakon obnove njezine neovisnosti i pristupanja NATO-u, kada je taj proces bio u samom vrhu svjetskog medijskog interesa. Upravo opisom konkretnih političkih akcija u to vrijeme, ali i nakon završetka Hladnog rata, kada je Crna Gora bila dio državne tvorevine sa Srbijom, pokazuje se da se iza tih odnosa nalazi isključivo interes širenja ruskog utjecaja na globalnom nivou, formiranja sfera utjecaja i u krajnjem, stvaranja multipolarne strukture sistema međunarodnih odnosa. Nakon opisanih perioda u kojima je Crna Gora koračala prema neovisnosti, a nakon toga i prema članstvu u NATO-u opisana je i nova ruska strateška politika koja podsjeća na hladnoratovski period taktičkog ostvarivanja sfera utjecaja. Na kraju, čitatelj knjige naći će jasnu poruku da je u odnosima tih država posrijedi interesni odnos, a ne odnos iz kojeg je Crna Gora crpila financijsku korist, kako se to obično konvencionalno tumači u publicistici i medijima.

Glavna pretpostavka rada, koju Todorović dokazuje obiljem primarnih i sekundarnih izvora, dokazuje da je nakon ulaska Crne Gore u NATO, aktivnost ruske vanjske politike prema toj državi pojačana u skladu s njezinim globalnim interesom širenja ruskog političkog utjecaja i regionalne (istočnoeuropske) hegemonije. Time autor temeljni motiv njegovog istraživanja, propagandni i ideološki narativ o takozvanom slavenskom bratstvu – opovrgava. Autorov teorijski pristup u duhu je i tradiciji političkog realizma u međunarodnim odnosima. Todorović kao determinante analize uzima povijesne tradicije, geografski položaj, nacionalni interes i vrijednosti kojima teži određena vanjska politika. Koristeći se temeljnim realističkim postulatima „interesa shvaćenog u terminima moći” kao epistemološkog sredstva, daje uvjerljiv argument po kojemu su svi ruski tradicionalni narativi – od Trećeg Rima i pravoslavlja do slavenskog bratstva – u službi pragmatične hegemonijske politike. Crnogorski zaokret i atlantska orijentacija pokazuju i zaokret u sve agresivnijoj politici Rusije prema Crnoj Gori, što je autor uvjerljivo pokazao.

I povijesnim presjekom i analizom recentnih odnosa, knjiga daje trezvenu perspektivu – realističku – koja u pitanje dovodi dosadašnje prevladavajuće stajalište da odnosi dviju zemalja počivaju na slavenskoj solidarnosti, i pokazuje da su oduvijek počivali na državnim interesima. Time Todorović razbija uvriježene mitove koji do određene mjere i dalje prevladavaju u javnom mnijenju. Riječ je o studiji vrijednoj ne samo za znanstvenike koji se bave tom problematikom, nego i za političke donositelje odluka

i njihove strategije jer knjiga odiše poznavanjem teme i mnoštvom dokaza na koje je u definiranju vanjske politike potrebno obratiti pozornost.

Petar Popović